Teknik Analiz Nedir?

Hisse senetlerinin hareketlerine yönelik olarak yapılan analizdir. Teknik analiz, ele alınan hisse senedinin teknik yönden borsadaki kuvveti veya zayıflığını ölçerek hisse senedinin ileride ne gibi hareketlerde bulunabileceğini tahmin etmeye çalışır.

Analiz için hisse senetlerinin gün içindeki fiyat hareketlerini gösteren grafikler kullanılır. Değişik grafik türleri vardır:

- Çubuk grafikler
- Çizgi grafikler
- Nokta ve şekil grafikleri
- Mum grafikleri

Ülkemizde en çok çubuk grafikler (bar charts) kullanılarak teknik analiz yapılır. Çubuk grafikler; senedin gün içinde gördüğü en yüksek ve en düşük alım satım fiyatı ile kapanış fiyatını içeren günlük olarak çizilen çubukların biraraya gelmesi ile oluşur. Oluşan çubuklar fiyat/zaman skalasına yerleştirilir. Yatay eksen zaman, dikey eksen fiyatlardır.

Türkiye'de teknik analiz
Teknik analiz kavramı Türkiye;'de son 10 yıldır kullanılan bir kavram olmuştur. Özellikle İMKB'nin modern binasında bilgisayar sistemine geçmesi ve çeşitli borsa verilerini daha detaylı ve düzenli yayınlamasıyla birlikte analiz yöntemleri de popüler olmaya başlamıştır. Bilgisayar kullanımındaki artışla birlikte offline hisse senedi datalarının kullanıldığı MetaStock gibi analiz programları da daha çok kişi tarafından kullanılmaya başlamıştır.

Teknik analiz yöntemleri
Teknik analiz bir geleceği kestirme yöntemi değildir. Amacı piyasanın dengelerinin ne yönde değişmekte olduğudur. Fiyatların gitmekte olduğu yönde yatırımcıların duygusal algılarının, iyimserlikle kötümserlik arasında değiştiği varsayımından hareket eder. Teknik analist, fiyat dönüşlerinin de aynı duygusal algıların sonucu olacağını kabul eder. Fiyat değişimlerine bakarak - işlem hacimlerini de değerlendirerek - dönüşlerin gerçekleşme olasılığının yüksek olduğu seviyeleri tespit etmeye çalışır. Teknik analiz, şirketlerle ya da sektörlerle ilgili bilanço verilerini dikkate almaz. Onun yerine piyasada geçmişte oluşan fiyat verilerini dikkate alır. Fiyat grafikleri üzerinde istatistik ve çizgi çalışmaları yapılır ve fiyatların ne yöne gitmekte olduğu, hangi fiyat seviyelerinde yükseliş ya da düşüşler olduğu, fiyat duraklamaları ve geri dönme olasılığının arttığını fiyat aralığı tespit edilmeye çalışılır. Teknik analiz dört aşamada yapılır.

- Fiyat değişikliklerinin incelenmesi
- Zamanın incelenmesi
- İşlem miktarının incelenmesi
- Pazarın incelenmesi

Yöntemler
En çok kullanılan yöntemleri aşağıdaki gibi gruplayabiliriz.

1. Akımlar (trendler)
Fiyat grafiklerinde oluşan iniş ve çıkışların takibine dayanan yöntemdir. Örneğin;

Çıkış Akımı (Uptrend) :
Grafik üzerinde fiyat hareketleri yukarı doğrudur. Akım çizgisi çizildikten sonra senedin en son destek ve direnç

bölgeleri saptanır. Herhangi bir fiyat ayarlaması sonucu fiyat düşüyorsa ve destek bölgesinden geri dönüp yükselmeye başlıyorsa yükseliş akımının sürdüğüne karar verilir.

Akım çizgileri tespit edildikten sonra diplerin oluştuğu bölgelerde almak, zirvelerin yapıldığı yerlerde ise satmak doğru karar olacaktır.

Düşüş Akımı (Downtrend) :
Fiyatlar sürekli bir şekilde aşağı doğru gider. Arada sırada küçük yükselişler olsa bile genel akım aşağı doğrudur. Yükseliş akımında olduğu gibi dip ve tepe noktaları vardır.

Akım Kanalları (Trend Channels) :
Derinliği olan yani işlem miktarı yüksek olan senetlerde yukarı gidiş akımı inişli çıkışlı da olsa belli bir düzen içinde sürer. Oluşan dipler birleştirilerek akım çizgisi elde edilir. Ayrıca oluşan zirveler birleştirilerek bir üst çizgi oluşturulur. Bu üst çizgiye kanal çizgisi denir. Akım çizgisi ile kanal çizgisi akım kanalını oluşturur.

Teknik analizciler, yukarı akım kanallarında fiyatlar akım çizgisine yaklaştığında ALIM, fiyatlar kanal çizgisine yaklaştığında SATIM yapılmasını önerir.

2. Göstergeler (indikatörler)

Senedin fiyat bilgilerini esas alarak geliştirilmiş göstergeler fiyat grafiklerinin üzerine uygulanır. Çıkan şekillere göre yorumlar yapılır. Popüler göstergelere örnekler;

Hareketli Ortalamalar (Moving Averages):
İniş veya çıkış akımları değişmek üzere olup olmadığına ve akımın sürekliliği içinde destek ve direnç noktalarının nerelerde oluşabileceğine dair bilgi veren bir yöntemdir.

Hisse senedi fiyatlarının belli bir süre içinde aldığı değerlerin toplanıp gün sayısına bölünmesi ile elde edilir. Hareketli denmesinin nedeni ise hesaplanması için eklenen her yeni güne karşılık en eski günün fiyatının devreden çıkarılması veya etkisinin azalmasıdır. Son birkaç günlük fiyatın belli gün sayısına göre hesaplanmış bir hareketli ortalama ile karşılaştırılması fiyatların akım içindeki hareketleri hakkında önemli ipuçları verir.

MACD (The Moving Average Convergence/Divergence - Hareketli ortalamaların Uyumluluğu ve Uyumsuzluğu) :
MACD indikatörü esas olarak trendleri yani fiyatlarda oluşan çıkış veya iniş akımlarını inceler. Grafikler üzerinde iki hareketli ortalama uygulanır. Hareketli ortalamalar arasındaki ilişkiler incelenir. Bu ilişkilere göre al veya sat kararları verilir. Türkiye'de popüler olmuş bir indikatördür.

CCI göstergesi (Commodity Channel Index: Mal Kanal İndeksi) :
Hissenin kapanış fiyatı ile verilen periyot için önceki ağırlıklı ortalamaları karşılaştırılır. CCI normal şartlarda + , - 100 arasında hareket eder. Bazen + 100'ün üzerine çıkar ve bu duruma (over-bought) aşırı alınmışlık denir. Bazen de - 100'ün altına düşer ve bu duruma (over-sold) aşırı satılmışlık denir. Bu durumda CCI - 100 çizgisinin üzerine çıktığında al komutu ve + 100 çizgisinin altına düştüğünde sat komutu verir.

RSI - Relative Strength Index (Göreceli Güç Göstergesi)
RSI, çoğunlukla 70 ile 30 değerleri arasında hareket eder. 70'in üzerinden aşağı inerken sat komutu oluşur. 302'nin altından yukarı doğru çıkarken al komutu oluşur. Örneğin: Fiyat 7000 TL'de iken gösterge 60'ta olsun. Fiyat 8000'e çıktığında gösterge de çıkıyorsa bu olumludur. Ancak daha önce yapılan 8000 zirvesiyle aynı seviyeye gelindiğinde gösterge daha önceki zirvedeki seviyesinin altında kalırsa bu olumsuzdur.
RVI -Relative Volatility Index (Göreceli Dalgalanma Göstergesi)
RVI göstergesinin amacı fiyatlardaki dalgalanma boyutunun yönünü ölçmektir. Teknik analizde herhangi bir

trend takip eden bir gösterge al sinyali verdiğinde diğer göstergeler de al sinyali verir. (Sat sinyali için de aynı şekilde) İşte RVI göstergesi bu noktada ortaya çıkan sinyallerin doğru olup olmadığını ölçmeye çalışır. Diğer göstergelerle birlikte kullanılması gereken yardımcı bir göstergedir.

3. Formasyonlar

Teknik analizciler grafikler üzerinde oluşan ve tekrarlayan çeşitli geometrik şekilleri (formasyonlar) inceleyerek belli yöntemler geliştirmişlerdir. Örneğin;

İkili Zirveler (Double Tops) :

Bir grafik üzerinde birbirine yakın zamanlarda iki tane fiyat zirvesi oluşması yukarı fiyat artışının sona erdiğini ve düşüş akımının başladığını gösterir.

İkili zirveler oluşurken genellikle yüksek işlem miktarı da gerçekleşir. Gelen satışlar sonucu alıcı kalmaz ve fiyat aşağı inmeye başlar. Fiyat düşüşü genellikle bir önceki destek noktasında durur. Destek bölgesinden sonra tekrar yükseliş başlar ve ikinci zirve oluşur. İkinci zirve birinci zirvenin seviyesini geçemeden satış dalgasına maruz kalır ve aşağı doğru gitmeye başlar.

Üçgen Formasyonları :

Devam etmekte olan bir yükseliş veya düşüş akımı içinde oluşan duraklamayı gösterirler. Nadir olarak akımın yönünün dönme noktasında da oluşabilir.3 türlü üçgen formasyonu vardır : Aşağı eğimli üçgen, yukarı eğimli üçgen ve simetrik üçgen. Yukarı doğru eğimli üçgen yükseliş sinyali, aşağı eğimli üçgen düşüş sinyali verir. Simetrik üçgende ise fiyatların ne yöne gideceği ancak üçgen formasyonundan kurtulduktan sonra belli olur.

4. Fibonacci analizleri

Fibonacci sayıları kullanılarak yapılan bir analiz yöntemidir. Destek ve direnç noktalarını belirlemek için kullanılır.

Fibonacci Sayıları Nedir?

Fibonacci adında italyan bir matematikçi 11.yy'da bir sayı sistemi geliştirmiştir. Bu sayılar ; 1,1,2,3,5,8,13,21,34,55.... diye sonsuza kadar gider. İlk iki sayı 1 olarak yazıldıktan sonra, bir sonraki sayı bir önceki sayı ile toplanır. Bu kural sürekli uygulanarak yeni sayılar oluşturulur. Sayılar arasında ilginç bağlantılar vardır.

Bu ilginç bağlantılara sahip sayılar kullanılarak fibonacci yayları, fibonacci yelpazeleri ve fibonacci geri dönüş çizgileri elde edilir. Bu çalışmaların temel amacı gelecekte oluşacak destek ve direnç noktalarını tam olarak belirlemektir.

5. Elliot dalga teorisi

Ralph Elliot tarafından fibonacci sayıları kullanılarak geliştirilmiş bir yöntemdir. Fiyat dalgalanmalarını belirlemek için kullanılır. Temel olarak senetlerdeki fiyat dalgalanmalarının 5 dalga yükseliş ve 3 dalga düşüş veya tam tersi 5 dalga düşüş ve 3 dalga yükseliş şeklinde olduğu teorisinden hareket eder. Eğer bu dalgaların ritmi doğru şekilde yakalanırsa önemli tahminler yapmak mümkün olur.

Oldukça kompleks bir yöntemdir. Üzerinde çalışmak için tekniz analize epey gönül vermiş olmak gerekir.

TEKNİK ANALİZİN FELSEFESİ

-Teknik analiz 3 ön kabule dayanır.
-Piyasa her şeyi hesaba katar (değerlendirir).
-Fiyatlar trendlerle hareket eder.
-Geçmiş, kendini tekrarlar.
-Yukarıdaki ön kabulleri şimdi tek tek inceleyelim.

Piyasa her şeyi Hesaba Katar

"Piyasa her şeyi hesaba katar" ifadesi, teknik analizin köşe taşını oluşturur. Bu varsayım, tamamen anlaşılmadıkça ve kabul edilmedikçe ileride yapılacak çıkarımlar fazla anlamlı gelmeyecektir.

Teknik analiz, hisse senedinin fiyatına etki yapabilecek her şeyin (temel veriler, politik etkiler, psikolojik durum vs.) hisse senedinin fiyatına yansıdığını kabul eder. Dolayısıyla, fiyat hareketlerinin incelenmesi gerekli olan tek şeydir. Bu bir ön kabul gibi görünse de, eğer bu varsayımın anlamı üzerinde biraz düşünülürse kabul etmemek güç olur.

Bütün teknik analizciler, arz ve talepteki değişikliklerin fiyat hareketlerine yansıdığını öne sürerler. Eğer talep arzdan fazla olursa fiyatlar yükselir; eğer arz talepten fazla olursa fiyatlar düşer. Teknik analizci bundan sonra, bu ifadeden yola çıkarak, "Eğer fiyatlar yükseliyorsa, özel nedenler ne olursa olsun, talep mutlaka arzın üzerine çıkmıştır ve dolayısıyla da temel ekonomik veriler olumlu olmalıdır. Eğer fiyatlar düşüyprsa, özel nedenler ne olursa olsun, arz mutlaka talebin üzerine çıkmıştır ve dolayısıyla da temel ekonomik veriler olumsuz olmalıdır." sonucuna ulaşır.

Böylece teknik analizci, dolaylı olarak temel verileri incelemiş olur. Teknik analizciler şunu kabul ederler: arz ve talep güçlerinin belirleyici etkisi, hisse senedinin ekonomik temel verileri "boğa (yükselen)" ve "ayı (düşen)" piyasalarını ortaya çıkarır. Piyasanın aşağı ya da yukarı hareket etmesinin nedeni, grafiklerin kendileri değildir. Grafikler yalnızca, piyasa psikolojisinin (düşüncesinin) "boğa piyasası" ya da "ayı piyasası" olduğunu yansıtırlar.

Bir kural olarak, teknik analizciler, fiyatların düşmesinin ya da yükselmesinin nedenleriyle ilgilenmezler. Çoğu zaman fiyat trendlerinin çok erken aşamalarında ya da kritik dönüş noktalarında, hiç kimse piyasanın neden belli, kesin bir yönde hareket ettiğini bilemez. Teknik yaklaşım iddialarında bir dönem, fazlasıyla indirgeyici görünebilir. Birinci varsayımın arkasındaki mantık, daha çok piyasa deneyimi kazanıldıkça daha anlaşılır hale gelir.

Dolayısıyla, eğer piyasa fiyatını etkileyen her şey nihai olarak piyasa fiyatına yansıyorsa, gerekli olan tek şey, piyasa fiyatının incelenmesidir. Teknik analizci, fiyat grafikleri ve teknik göstergelerin yardımıyla, piyasanın muhtemelen hangi yöne gideceğini görmeye çalışır. Teknik analizci piyasanın aşağıya ya da yukarıya doğru hareket etmesinin nedenleri olduğunu bilir ancak geleceği tahmin edebilmek için o nedenleri bilmesi gerektiğine inanmaz.

Fiyatlar Trendlerle Hareket Eder

Teknik yaklaşımda, trend kavramının çok önemli bir yeri vardır. Fiyat hareketlerini grafiğe dökmenin ana amacı, trend yönünde işlem yapabilmek için, trendi erken safhalarında yakalayabilmektir. Böylece, teknik analizcilerin yaklaşımı "trend-takipçisi" bir yapıdadır. Bu da demektir ki; teknik analizcinin amacı varolan trendi belirlemek ve takip etmektir.

Devam eden bir trend, yönünü tersine çevirmekten çok, aynı yönünü sürdürme eğilimindedir. Bu, gerçekte, Newton'un hareket kanunlarının birincisinin bir adaptasyonudur. Bu anlatım şöyle de söylenebilir: "devam eden bir trend sona erinceye kadar varolan yönünü sürdürür". Trend takipçisi sistem, trendin dönüş sinyalleri alınana kadar varolan trend yönünde hareket eder.

Geçmiş Kendini Tekrarlar

Teknik analizin ve piyasa hareketinin insan psikolojisiyle yakın ilişkisi vardır. Örneğin, bir yüzyıldan bu yana

incelenen fiyat grafikleri, grafikler üzerinde belli görüntülerin ortaya çıktığını gösterirler. Bu görüntüler, piyasanın "ayı" ya da "boğa" psikolojisini ortaya koyarlar. Bu modeller, geçmişte iyi sonuçlar verdikleri için, gelecekte de iyi sonuçlar verecekleri kabul edilir. Bu modeller, hiç değişmeme eğiliminde olan insan psikolojisine dayanır. Başka bir şekilde söylemek gerekirse, geleceğin anlaşılmasının anahtarı geçmişi incelemekle elde edilebilir ya da gelecek geçmişin yalnızca bir tekrarıdır.

TEKNİK ANALİZ ve TEMEL ANALİZ

Teknik analiz, piyasa hareketinin incelenmesi üzerinde yoğunlaşırken, temel analiz, fiyatların aşağı ya da yukarı gitmesi ya da aynı kalmasına yol açan arz ve talebin ekonomik gücünün incelenmesi üzerinde odaklaşır.

Temel analiz, bir hisse senedinin gerçek değerini belirleyebilmek için, o hisse senedinin fiyatını etkileyen bütün etkenleri inceler. "Gerçek değer" ile temel analizciler, bir hisse senedinin arz ve talep kanununa göre ortaya çıkan o günkü değerine işaret ederler. Eğer, bir hisse senedinin gerçek değeri, o andaki piyasa fiyatının altında ise o zaman hisse senedi gerçek değerinin üzerine çıkmış demektir ve satış yapılmalıdır. Eğer, bir hisse senedinin gerçek değeri o andaki piyasa fiyatının üzerinde ise o zaman hisse senedi gerçek değerinin altına inmiş demektir ve alım yapılmalıdır.

Teknik ve temel analiz yaklaşımlarının her ikisi de aynı sorunu çözmeye; fiyatların gidecekleri muhtemel yönü belirlemeye çalışırlar. Her iki yaklaşım da soruna değişik yönlerden yaklaşırlar. Temel analizci, piyasa hareketinin nedenlerini incelerken, teknik analizci, piyasa hareketinin sonuçlarını inceler.

Teknik analizci, bilmesi gerekenlerin yalnızca sonuçlar olduğuna inanır ve bu sonuçları ortaya çıkaran nedenleri bilmesinin gereksiz olduğuna inanır. Temel analizci ise her zaman nedenleri bilmek zorundadır. Hisse senedi işlemi yapanların tamamına yakını, kendilerini ya teknik analizci ya da temel analizci sınıfına sokar. Gerçekte, bu sınıflandırma çok dürüst olarak yapılmış bir sınıflandırma değildir. Temel analiz yapanların büyük çoğunluğu, grafik analizinin temel yararlarını uygulayabilme bilgisine sahiptir. Teknik analiz yapanların büyük çoğunluğu da, temel verilerden en azından haberdardır.

Sorun şudur ki, grafikler ve temel veriler genellikle birbirleriyle çelişir. Çoğu zaman, önemli piyasa hareketlerinin başlangıç dönemlerinde, temel analizciler piyasanın ne yapmak istediğini açıklayamazlar. Her iki yaklaşımın en çok ayrılır göründüğü aşama da, trendin bu kritik dönemidir. Her iki yaklaşım, daha sonra genellikle belli bir noktada uzlaşır fakat işlem yapabilmek için çoğu zaman çok geç kalınmış olur.

Yukarıdaki farklılığın bir açıklaması şudur: Piyasa fiyatı, bilinen temel verilerin önünden yürüme eğilimindedir. Bunu bir başka şekilde şöyle söyleyebiliriz: Piyasa fiyatı, temel verilerin ya da o günün sıradan düşüncesinin bir öncü göstergesi gibi rol oynar. Bilinen temel veriler, çok önceden "piyasaya girmiş" ve primini çok önceden yapmış olduğu sırada, piyasa şimdi bilinmeyen temel verilere doğru yol almaya başlar.

Geçmişte görülmüş olan çok önemli bazı "ayı" ve "boğa" piyasaları, temel verilerdeki çok küçük ya da hiç görülemeyen değişiklerle başlamışlardı. O değişiklikler bilinir hale geldiği zaman da yeni trend su altından epeyce yol almıştı.

Teknik analizci bir süre sonra, grafikleri okuyabilme yeteneği konusunda artan bir güven geliştirir. Teknik analizci, piyasanın hareketinin "ortak düşünceyle uyuşmadığı durumlarda "uyumlu" olmayı öğrenir, yavaş yavaş "azınlıkta" olmayı sevmeye başlar. Teknik analizci bilir ki, piyasanın hareketinin nedenleri en sonunda "herkesin bildiği bilgi" haline gelecektir. İşte öyledir ki, teknik analizci, bu ek bilgiyi beklemek niyetinde değildir.

Teknik analizin çıkarımları içinde, teknik analizcilerin kendi yaklaşımlarını temel analizin yaklaşımına neden üstün gördükleri anlaşılabilir. İki yaklaşımdan yalnızca birini kullanmak şeklinde bir seçim olsa, seçim mantıki olarak teknik analiz olmak zorundadır; çünkü, tanımdan hareket edersek, teknik analizin yaklaşımı temel analizi de kapsar.

Temel veriler piyasa fiyatına yansıyorsa, temel verilerin ayrıca incelenmesi gereksiz hale gelir. Grafik okuma, temel analizin kestirme yolu olur. Bunun tersi ise doğru değildir. Temel analiz fiyat hareketinin incelenmesini

kapsamaz. Yalnızca teknik yaklaşımı kullanarak işlem yapabilmek mümkündür. Piyasanın teknik yönü konusunda bir düşünceye sahip olmadan, yalnızca temel verilere bakılarak işlem yapılabileceği ise çok kuşkuludur.

ANALİZ ve ZAMANLAMA

Düşünce oluşturma sürecimiz içinde eğer konuyu analiz ve zamanlama şeklinde iki ayrı bölüme parçalarsak, yukarıda en son tartışılan konu daha anlaşılır hale gelir. Başarılı bir işlem için zamanlamanın önemi büyüktür. Kısa vadeli işlem yapmak isteyen bir yatırımcı, piyasanın doğru ana trendi yönünde hareket etse bile, piyasanın o dönemdeki trendi içinde kendini "yanlış tarafta" bulabilir. Yatırımcı bu durumda, ilerideki bir tarihte satın aldığı noktaya tekrar geleceği umuduyla elindeki hisse senedini bekletmeye karar verir ve bir "yatırımcı" ya dönüşür. Dolayısıyla, temel analize dayanılarak alınmış olan yatırım kararlarında bile, spesifik işlem noktalarını belirleyebilmenin zamanlama sorunu tamamıyla ve yalnızca teknik bir sorundur ve teknik ilkelerin doğru uygulaması, sürecin bazı aşamalarında vazgeçilmez hale gelir.

TEKNİK ANALİZİN ESNEKLİĞİ ve UYGULANABİLİRLİĞİ

Teknik analizin büyük güçlerinden biri de, herhangi bir piyasada, herhangi bir zaman aralığında uygulanabilme özelliğidir. Çeşitli piyasalarda teknik analiz ilkelerinin uygulanamadığı alan yoktur. Örneğin ürün piyasalarında, teknik analizci istediği sayıda piyasayı kolaylıkla takip edebilir.

Bir temel analizci için ise aynı durum genel olarak doğru değildir. Temel analizciler, son derece büyük miktarda veri ile karşı karşıya oldukları için, pek çoğu bir ürün grubu ya da bir ürün üzerinde yoğunlaşır.

Piyasalar, aktif ya da hareketsiz (trend kazanmış ya da trendsiz) dönemler geçirirler. Teknik analizci, kaynaklarını ve dikkatini, trend kazanma eğiliminde olan piyasalar üzerinde yoğunlaştırır, diğerlerini ise ihmal eder. Bunun bir sonucu olarak teknik analizci, piyasaların rotasyonel yapısından avantaj sağlayabilmek için, sermayesini ve dikkatini piyasalar arasında dolaştırabilir. Belli zamanlar, bazı piyasalar hareketlenir ve önemli bir trend kazanırlar.

Genellikle, bu tür güçlü bir trend içindeki dönemlerin ardından, hareketsiz ve nispeten trendsiz günler gelirken, bir diğer piyasa ya da piyasa grubu hareketlenmeye başlar. Teknik analizci, bu piyasalardan hangisini seçeceği ve hangi piyasaya gireceği konusunda özgürdür. Oysa, bir grup piyasa üzerinde yoğunlaşmaya eğilimli olan temel analizcide ise teknik analizcinin sahip olduğu böyle bir esneklik yoktur.

Her iki analizci türü, inceledikleri piyasa gruplarını bir an için değiştirecek olsalar, yeni piyasasını inceleyebilmek için temel analizci için gerekli olan zaman, teknik analizcinin kendi yeni piyasasını incelemesi için gerekli olan zamandan daha çok olacaktır.

Teknik analizcinin bir diğer avantajı da, çok geniş bir görüş açısına sahip olmasıdır. Teknik analizci bütün piyasaları takip etmekle, piyasaların hangisinin genel olarak ne durumda olduğunu bilir ve yalnızca bir grup piyasayı takip etmenin getireceği dar bir görüş açısından korunmuş olur.

TEKNİK ANALİZİN ÇEŞİTLİ ZAMAN ARALIKLARINA UYARLANIŞI

Teknik analizin önemli güçlerinden bir diğeri de, değişik zaman dönemlerinde kullanılabilme özelliğidir. Teknik analiz yöntemini kullanan bir kişi, ister orta vadeli olarak işlem yapıyor olsun, isterse gün içinde işlem yapıyor olsun, her iki dönem için de aynı ilkeler geçerlidir. Bazı çevrelerin iddiası olan, teknik analizin yalnızca kısa dönemlerde yararlı olduğu şeklindeki düşünce ise tamamen doğru değildir.

Yine bazıları, uzun dönemlere ilişkin olarak yapılacak tahminlerde temel analizin kullanılması gerektiğini, teknik analizin ise kısa dönemli zamanlamalarla sınırlı olduğunu ileri sürerler. Oysa gerçek şudur ki, aylık ve haftalık grafikler kullanılarak uzun dönemler için yapılan tahminler, teknik analizin son derece yararlı bir uygulama olduğunu ortaya çıkarmıştır.

TEKNİK ANALİZ YAKLAŞIMINA KARŞI BAZI ELEŞTİRİLER

Teknik yaklaşım konusundaki hemen tüm tartışmalarda, genellikle birkaç soru ortaya atılır. Bunlardan bir tanesi, teknik analizin "kendinden menkul bir kehanet" olup olmadığıdır. Bir diğeri de, geçmişteki fiyatların, gelecekteki fiyatların yönünü tahmin etmede gerçekten kullanılıp kullanılamayacağıdır.

Eleştiriyi yöneltenler, şuna benzer bir şey söylerler; "Grafikler bize piyasanın nerede olduğunu söylerler, fakat piyasanın nereye gideceğini söyleyemezler". Biz şu an için, "eğer onlar okumayı bilmiyorlarsa, grafiklerin onlara hiçbir şey söyleyemeyeceği" şeklindeki açık yanıtı bir yana bırakacağız.

Rastlantısal Yürüyüş Kuramı (Random Walk Theory), fiyatların trendinin olup olmadığını sorgular ve şu ya da bu tahmin tekniğinin basit bir "al ve elde tut" stratejisine zarar verebileceği kuşkusunu duyar. Bu soruların yanıtlanması gerekir.

Kendinden Menkul Kehanet

Ortada, kendinden menkul bir kehanet olup olmadığı sorusu, çok sık ortaya atıldığı için çoğu kişiyi meşgul eder. Bu elbette ki haklı bir sorudur fakat çoğu kişinin sandığından daha az önemlidir. Bu sorunun yanıtlanmasına girişmenin belki de en iyi yolu, grafik modellerini kullanmanın bazı dezavantajlarını tartışan bir metinden alıntı yapmaktır.

"Grafik modelleri kullanmak son yıllarda son derece yaygınlaştı. Piyasalarda işlem yapan pek çok kişi bu modelleri az da olsa bilmektedir ve bunları uyumlu bir şekilde kullanmaktadır. Bütün bunlar, boğa ve ayı modellerine karşılık olarak alım ve satım dalgalarının ortaya çıkardığı bir ☐kendinden menkul kehanet☐ oluşturur..."

"Grafik modelleri hemen tamamıyla özneldir. Grafik modellerinden birini matematiksel olarak kanıtlayabilecek hiçbir çalışma bugüne kadar ortaya çıkarılabilmiş değildir. Grafik modelleri bütünüyle kullanıcılarının kafalarının içinde olan bir şeydir..." (The Commodity Futures Game, McGraw Hill, 1977, s.176).

Bu iki eleştiri, birbirleriyle çelişiyor ve aslında ikinci eleştiri birinci eleştiriyi ortadan kaldırıyor. Eğer grafik modelleri "tamamıyla öznel" ve "kullanıcılarının kafalarının içinde olan bir şey" ise o zaman, kendinden menkul kehanetin temeli olan, herkesin aynı anda aynı şeyi gördüğünü düşünebilmek güç olur.

Grafiklerin eleştirisi iki yollu olamaz. Eleştiriler, bir yandan grafiklerin herkesin aynı yönde ve aynı zamanda birlikte davranacakları kadar açık olduklarını (dolayısıyla fiyat modellerinin kendinden menkul olduklarını) söylerken diğer yandan grafiklerin aynı zamanda çok öznel olduklarını savunamaz.

Konunun gerçeği, grafiklerin çok fazla öznel olmalarıdır. Grafik okuma, bir sanattır (belki "beceri" sözcüğü bu noktada daha uygun düşebilir.) Deneyimli grafikçilerin bile, yorumlanışlarında her zaman aynı düşüncede oldukları grafik modellerine ender rastlanır. Her zaman bir kuşku ve anlaşmazlık noktası vardır. Bu kitabın da gösterdiği gibi, teknik analize yaklaşım konusunda sık sık bir diğeriyle anlaşamayan çeşitli yaklaşımlar vardır.

Bir piyasanın geleceği üzerinde bütün teknik analizciler anlaşmış olsalar bile, onların hepsi piyasaya aynı zamanda ve aynı biçimde girmeyeceklerdir. Teknik analizcilerden bazıları, grafikteki sinyali başlangıcında değerlendirecek ve piyasaya erkenden girecek, diğer bazıları, bir modelden ya da göstergeden "kopuş" noktasında pozisyon açacaklardır. Yine diğer bazıları, pozisyon açmak için kopuştan sonraki geri çekilmeyi bekleyeceklerdir.

Bazı işlemciler agresif, bazıları ise konservatiftir. Bazıları uzun dönemli işlem yaparken, diğer bazıları günlük işlem yaparlar. Dolayısıyla, bütün teknik analizcilerin aynı zamanda ve aynı biçimde davranmaları ihtimali oldukça uzaktır.

Kendinden menkul kehanet ile bir ilişki söz konusu olsa bile, bu muhtemelen "kendini düzelten" bir yapıda olacaktır. Diğer bir anlatımla, işlem yapanlar, onların birlik içindeki hareketleri piyasayı etkilemeye ya da bozmaya başlayana kadar büyük oranda grafiklere dayanacaklardır. İşlem yapanlar, piyasayı etkilemeye ya da bozmaya başladıklarını anlayınca ya grafik kullanımına son verecekler ya da işlem taktiklerini yeni duruma

uyarlayacaklardır.

Örneğin grafik kullananlar, ya çoğunluktan önce davranmaya çalışacaklar ya da piyasanın uzun dönemli yapısının onaylanmasını bekleyeceklerdir. Dolayısıyla, kendinden menkul kehanet, kısa dönem için bir sorun haline gelse bile kendini düzeltme eğilimi taşır.

Boğa ve ayı piyasalarının ancak arz ve talep yasalarıyla doğrulandıkları zaman ortaya çıktıkları ve kendilerini sürdürebildikleri akıldan çıkarılmamalıdır. Teknik analizciler, yalnızca alım ve satım güçleriyle bir ana piyasa hareketinin nedeni olamazlar. Durum böyle olsaydı, teknik analizcilerin tümü çok hızlı bir şekilde zengin olurdu.

Kendinden menkul kehanet, genellikle grafiklere karşı bir eleştiri olarak değerlendirilir. Kendinden menkul kehaneti bir övgü olarak değerlendirmek belki daha uygun olacaktır ve her şeyin ötesinde, olayları etkileyebilecek kadar yaygınlaşmış olan herhangi bir tahmin tekniği oldukça güzel bir şey olmalıdır.

Geçmiş Geleceği Tahmin Edebilmekte Kullanılabilir mi?

Ortaya atılan bir diğer soru da, geçmiş fiyat verilerinin geleceğin tahmininde kullanılmasının geçerli olup olmadığıdır. Teknik yaklaşıma olan eleştirilerin çok sık bir şekilde bu noktaya geliyor oluşu şaşırtıcıdır çünkü hava tahmininden temel analize kadar bilinen bütün tahmin yöntemleri tamamıyla geçmiş verilerin incelenmesine dayanır. Bu konuda ne tür bir başka veri kullanılabilirdi ki?

İstatistik, betimleyici istatistik ve tümevarımcı istatistiği birbirinden ayırır. Betimleyici istatistik, standart bir çubuk grafik üzerindeki fiyat verilerinde olduğu gibi, verilerin grafiksel anlatımına başvurur. Tümevarımcı istatistik, verilerden elde edilmiş olan sonuçları genelleştirir, onların tahminini yapar ya da genel bir sonuca ulaşır. Dolayısıyla, fiyat grafiğinin kendisi betimleyiciyken, o fiyat verileriyle uğraşan teknik analiz, tümevarım alanına girer.

Grafik analizleri, geçmişin incelenmesine dayanan zaman serisi analizlerinin bütün biçimlerinde yapılanlarla tamamıyla aynı olan, yalnızca başka bir cins zaman serisi analizidir. Elde edilmesi gereken veri cinsi, yalnızca geçmişin verileridir. Geleceği ancak geçmiş deneyimleri geleceğe taşıyarak tahmin edebiliriz.

İstatistik üzerine yazılmış olan bir metinde şunlar yer alıyor; "Nüfus tahminleri, endüstri tahminleri vb. geniş şekilde geçmişte ne olduğuna dayanır. Günlük yaşamda olduğu gibi bilimde ve iş yaşamında da, belirsiz olan gelecekte ne olabileceğini tahmin edebilmek için geçmişteki deneyimlerimizden yararlanırız". (Modern Business Statistics, sayfa 383.)

Görülüyor ki, teknik analizde geleceğin tahmininin yapılabilmesi için geçmiş verilerin kullanılması, sağlam istatistiki verilere dayanıyor. Eğer bir kişi teknik tahminin bu yönünü ciddi şekilde sorgulamaya kalkarsa, o kişi aynı zamanda bütün temel ve ekonomik analizleri de kapsayan, tarihi veriye dayanan tahminlerin bütün diğer biçimlerinin de geçerli olup olmadıklarını sorgulamalıdır.

RASTLANTISAL YÜRÜYÜŞ KURAMI (RANDOM WALK THEORY)

Akademisyenlerce geliştirilmiş olan Rastlantısal Yürüyüş Kuramı, fiyat değişikliklerinin "seri olarak bağımsız" olduğunu ve fiyatın tarihinin gelecekteki fiyatın yönü için güvenilir bir gösterge olmadığını savunur. Diğer bir deyişle, fiyat hareketi rastlantısaldır ve önceden tahmini yapılamaz.

Bu kuramın yayılmasını sağlayan kitabın ismi "The Random Character of Stock Market Prices" (Paul H. Cootner,1964)dır. Rastlantısal Yürüyüş Kuramı, fiyatların kendi gerçek değerleri etrafında rastlantısal olarak salındığını savunan "etkili piyasa hipotezi"ne dayanır. Kuram aynı zamanda, "piyasayı bozabilecek" herhangi bir girişime karşı takip edilebilecek en iyi piyasa stratejisinin "al ve elde tut" olduğunu savunur.

Bütün piyasalarda belli ölçüde bir rastlantısallık ya da "saçmalık" olduğundan kuşku duyulmasa da, fiyat hareketinin tamamının rastlantısal olduğuna inanmak tamamen hayalciliktir. Bu, kullanıcının kafasının içindeki herhangi bir şeyi kanıtlayabilecek ya da kanıtlayamayacak olan, sofistike tekniklerden daha kullanışlı ampirik gözlemin alanlarından birisi olabilir.

Rastlantısallığın, yalnızca fiyat hareketleri içindeki sistematik modelleri kavramaktan yoksunluk olarak olumsuz anlamda tanımlanabileceğini unutmamak yararlı olacaktır. Pek çok akademisyenin bu fiyat modellerinin varlığını henüz keşfedememiş oluşları, bu modellerin var olmadığını kanıtlamaz.

Bir "rastlantısal yürüyüşçü" birilerini, trendlerin gerçekte var olmadığı konusunda inandırabilmek için bolca vakit bulabilir.

Piyasaların trendinin olup olmadığının akademik tartışması, piyasaların trendinin açıkça görülebilir olduğu gerçek dünyanın içinde olan ortalama piyasa analizcisini çok az ilgilendirir. Eğer fiyatlar, seri olarak bağımsızsa, "rastlantısal yürüyüşçüler" bu trendlerin sürekliliğini nasıl açıklayabileceklerdir? Dün ya da bir önceki haftada olan şeylerin bugün ya da yarın olacak şeyler üzerinde hiçbir etkisi yok mudur?

İstatistiksel kanıtların Rastlantısal Yürüyüş Kuramı□nı her zaman bütünüyle kanıtlayabilmesi ya da çürütebilmesi kuşkulu görünüyor. Ancak, piyasaların rastlantısal olduğu düşüncesi teknikçiler tarafından tümüyle reddedilir. Eğer piyasalar bütünüyle rastlantısal olsaydı, hiçbir tahmin tekniği işe yaramayacaktı.

Etkili Piyasa Hipotezi, teknik yaklaşımın geçerliliğini çürütmek bir yana, piyasaların her şeyi hesaba kattığını öne süren teknik yaklaşıma çok yakındır. Ancak akademisyenler, piyasalar çok hızlı şekilde bütün bilgileri değerlendirdiği için bu avantajın yakalanamayacağı inancına kapılırlar. Yukarıda değinmiş olduğumuz tekniksel tahminin temelleri, önemli piyasa bilgisinin herkesçe bilinir hale gelmesinden çok önce piyasada değerlendirildiğine dayanır.

Son olarak, sürecin işlemesinin altında yatan kuralları anlayamayanlar için, herhangi bir sürecin rastlantısal ve tahmin edilemez olarak göründüğü açıkça fark edilebilir. Örneğin bir elektro kardiyogram grafiği sıradan bir insana çok fazla "rastlantısal saçmalık" olarak görünebilir. Fakat o konuda eğitimli bir hekim için bütün o parlak noktaların çok fazla anlamı vardır ve elbette ki "rastlantısal" değildirler.

Sermaye piyasalarının incelenmesi, piyasanın davranışlarının kuralları üzerine çalışma yapmaya hiç zaman ayırmamış olanlara rastlantısal olarak görünebilir. Grafik okumadaki beceri geliştikçe rastlantısallığın aldatıcı görüntüsü yavaş yavaş ortadan kalkmaya başlar.

İnternet Derlemesi @cubane

